

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

CARE SANTOS

Încăperi ferecate

Traducere din spaniolă și note de
MARIN MĂLAICU-HONDRARI

HUMANITAS
fiction

Pentru fii, nepoții și strănepoții
copiilor mei, care nu vor ști cine am fost

*Promite-mi asta:
după ce vei muri
va fi cine să mă cheme și pe mine.*
Emily Dickinson

Timpul: singurul subiect.
Yasmina Reza

Teresa absentă, 1936

Frescă, 300 x 197 cm

În prezent, nu se poate vizita de către publicul larg

Teresa Brusés a fost marea obsesie și totodată – se zice – marea nenorocire a pictorului Amadeo Lax. Din cele treizeci și șapte de portrete cu ea, numai o treime datează din timpul celor opt ani cât a durat căsătoria lor. Cel mai neobișnuit dintre ele, considerat capodopera pictorului, a fost această frescă de mari dimensiuni, lucrată în timpul reamenajării unui *patio* din locuința lor și datată 1936 (probabil la începutul verii). Tehnica utilizată a fost cea cunoscută sub denumirea de „al fresco“, ce constă în pictarea cu culori diluate pe o suprafață de tencuială încă umedă, utilizată de Lax aici pentru prima și – interesant – ultima dată. Lucrarea ne arată modelul de la brâu în sus, înclinat și fața aproape din profil. Privește către un punct aflat în afara frescei, cu un aer destul de neliniștit, de dezorientat. Totul este scos în evidență de cromatica utilizată – predomină culorile întunecate: albastru, negru, ocră, indigo – și de tușele groase, aproape neglijente, s-ar putea spune, cu care au fost pictate unele detalii, cum ar fi părul sau mâinile. E ceva neobișnuit la un pictor meticolos, mereu atent la contur și la tușă, care de această dată se apropie de expresioniști, ceva cu totul neobișnuit pentru demersul său artistic. Desigur că s-au scris multe despre stilul acestei opere, pusă de majoritatea criticilor pe seama momentului când a fost concepută: la foarte puțin timp după ce modelul l-a abandonat pe pictor și a plecat cu un alt bărbat. Din nefericire, fresca nu poate fi văzută de publicul larg, căci se găsește în interiorul a ceea ce a fost rezidența artistului, casă care ar trebui să fie muzeu conform unui proiect care de ani de zile așteaptă acordul unor instituții, printre ele numărându-se și guvernul catalan, căruia Lax i-a donat casa și opera.

Giuvaiere ale artei catalane,

Editura Pampalluga, Malgrat de Mar, 1987

De la: Silvana Gentile
Data: 8 februarie 2010
Către: Violeta Lax
Subiect: Important

Nu ne cunoaștem. Numele meu este Silvana și trăiesc cu familia mea la Nesso, un sat de lângă lacul Como, în nordul Italiei. Vă scriu din partea mamei mele, care dorește să vă trimită o scrisoare. Sunteți amabilă să ne dați o adresă poștală?

Aștept răspunsul dumneavoastră și vă trimit salutări cordiale.

Silvana

Stimată domnișoară Lax,

O să credeți că această scrisoare vine de pe altă lume. Iertați-mă că nu v-am trimis-o pe calea diabolic de rapidă pusă la îndemâna noastră de aceste mașinării, dar fac parte dintre cei care încă mai cred că rândurile scrise conțin ceva mai mult decât un mesaj: pulsul mâinii care le scrie, umezeala lacrimii ce le însoțește și poate că și tremurul emoției care le justifică. Vă veți gândi că aceea care vă scrie refuză modernitatea, sau e, așa cum se spune, de modă veche, și fără îndoială veți avea dreptate. De vină o fi acest loc unde m-am născut (și de unde am plecat de puține ori), pentru că eu încă mai stăruiesc în greșeala de a crede că lumea e lentă și liniștită. Și la vârsta mea, credeți-mă, prefer să mă mint în continuare. Acestui preambul vreau doar să-i mai adaug mulțumirile mele pentru generozitatea dumneavoastră. Ca o recompensă pentru că ați dat adresa poștală unei necunoscute, vă mărturisesc că mi-ar fi fost greu să vă spun ce am de spus dacă m-aș fi folosit de acele urâte taste de plastic.

Problema pentru care vă scriu o să vi se pară la început străină de dumneavoastră: mama mea a murit de câteva săptămâni. Sper să am ocazia să vă spun cum era și cât de mult ținea la locul acesta, unde a ajuns pe când era o copilă. Absența ei ne-a provocat o tristețe pe care nimic nu o poate îndepărta. Poate numai împlinirea ultimelor ei dorințe, chiar dacă acestea sunt pentru noi – pentru fiica mea și pentru mine – la fel de surprinzătoare, presupun, ca și pentru dumneavoastră.

Chiar dacă la început nu am înțeles de ce, mama mea v-a numit în testamentul ei. Această clauză testamentară nu a fost singurul lucru care ne-a lăsat stupefiați. De aceea am avut nevoie – cel puțin

eu – de ceva timp pentru a strânge date și a ne asigura că tot ceea ce la început am luat drept fantezii ale unei persoane sătule de viață era de fapt baza istoriei noastre familiale și – bănuiesc – a dumneavoastră, totodată.

Toate acestea, veți înțelege, cer câteva ore de conversație. Sunt lucruri care trebuie discutate față în față, însoțite de o mâncare bună și de un peisaj frumos ca fundal. Iertați-mă că sunt zgârcită la vorbă. Nu pot să mă desfășor într-o scrisoare. Nici măcar într-una adevărată, ca aceasta.

Așadar, Violeta, această hârtie călătoare înseamnă invitația oficială de a ne vizita. Casa noastră e un cuib de liniște cu vedere la unele dintre cele mai idilice locuri din lume. Puteți să rămâneți la noi cât vreți, mult după ce vom rezolva problemele în chestiune. Dacă ce știu despre dumneavoastră e corect, atunci fiica mea, Silvana, are aproximativ vârsta dumneavoastră. Ea este cea care se ocupă acum de micul nostru hotel, unde aveți o cameră rezervată. Trebuie doar să ne spuneți în ce zi veți veni, iar noi vă vom aștepta.

Fiți sigură că veți fi tratată ca un membru al familiei.

În speranța că asta se va întâmpla repede, vă salută cu drag, a dumneavoastră,

IORELLA OTRANTE

De la: Violeta Lax
Data: 1 martie 2010
Către: Arcadio Pérez
Subiect: Călătorie în Europa

Dragă Arcadio,

În sfârșit m-am hotărât să mă duc în Europa. Asistenta mea, Drina, încearcă să-mi găsească un bilet pentru săptămâna următoare. Spune-mi câte zile crezi că ar fi nevoie să stau, pentru a-mi planifica șederea cât mai bine. Știi deja, cel mai mult mă interesează să văd fresca reprezentând-o pe Teresa înainte ca lucrarea să fie îndepărtată de pe zidul vechiului *patio*, dar te voi însoți – în calitate de expert, de moștenitoare sau de amică (ce variantă vei crede că e mai foloșitoare pentru tine) – la acele reuniuni îngrozitoare pe care le-ai pomenit. Dar, atenție, te previn că politicienii mă îngrețoșează.

În rest, cred că am să ajung și în Italia. Mă gândisem să mă duc acolo mai întâi, și abia apoi să dau o fugă până la Barcelona, dar în această dimineață mi-am amintit brusc că lucrările de restaurare sunt pe punctul de a începe și pentru nimic în lume nu vreau să pierd această ultimă ocazie de a vedea cea mai importantă operă a bunicului meu, chiar acolo unde a fost creată. Mai ales că e vorba de o operă despre care am vorbit, am scris și pentru care m-am zbatut destul de mult.

În concluzie: aștept vești.

Te sărut.

Vio

P.S.: Dacă mă inviți la un vin promit să-ți povestesc straniile circumstanțe prin care o doamnă misterioasă și anacronică m-a invitat să o vizitez lângă lacul Como. Jur că nu e o glumă. Și mă gândesc să mă duc. Daniel zice că sunt nebună. A, Daniel îți trimite salutări. În ultimul timp e atât de prins cu romanul său, că nu are timp nici măcar pentru familia lui.

De la: Drina Walden
Data: 1 martie 2010
Către: VIOLETA LAX
Subiect: Europa

Atașez toate informațiile pe care mi le-ai cerut despre zborurile europene: Chicago–Barcelona și Barcelona – Orio al Serio (Bergamo, Milano). Am aflat că acest ultim aeroport e cel mai apropiat de lacul Como. Acolo vrei să ajungi, corect? Îmi spui dacă ai de gând să vizitezi și Milano, sau doar Como. Trebuie să știu când și de unde te întorci.

Știu că disprețuiești lucrurile de genul ăsta, dar întreb și eu. Nu în calitate de asistentă, măcar o dată, ci de prietenă. De fapt, ți-am fost prietenă cu mult înainte de a-ți deveni secretară.

Of, Violeta, ești sigură că această călătorie nu e de fapt o fugă? Nu știu, te-ai hotărât atât de repede, într-un moment atât de nepotrivit. Nu înțeleg de ce pleci tocmai acum, când Art Institute e gata să deschidă expoziția TA cu portreții?! Iar ceea ce mi-ai scris în e-mail m-a zăpăcit și mai tare: „Să mă împac cu o parte, care până acum mi-a scăpat, din trecutul meu“. Nu-mi dau seama ce poate fi atât de important pentru tine ca să te faci să renunți la satisfacția de a rosti discursul de inaugurare a expoziției în fața atâtor oameni influenți. Știu că tu consideri că asta e colateral, că în realitate există mai multe motive pentru a merge în Europa, începând cu fresca Teresei, dar mie încă nu mi-e clar că așa e.

Poate că sar calul, chiar și în calitate de prietenă, dar am impresia că toate astea au legătură mai degrabă cu criza de care mi-ai vorbit în acea zi. Munca lui Daniel, neîncrederea ta în relația voastră, responsabilitățile față de copii... Toate astea vor trece, draga mea. Sau se vor schimba radical. Tuturor ni se întâmplă. E doar o chestiune de timp ca să le vezi altfel. În concluzie: voiam doar să-ți spun că îmi fac griji pentru tine. Am senzația că ți se întâmplă tot felul de lucruri deodată și nici unul pe care să-l înțeleg.

Îmi promiți că o să ai mare grijă de tine? Și că vei ține cont de mine, dacă vei avea nevoie, pentru ceva mai mult decât planificarea agendei?

I

— Într-o bună zi voi spune tot ce îmi amintesc și atunci morții se vor răsuci în morminte, i-a șoptit odată Concha dragei sale Aurora.

Viața nu i-a dat prea multe ocazii de a vorbi pe îndelete. Poate tocmai de aceea, Concha nu a povestit niciodată nimănui tot ce își amintea.

Niciodată nu a povestit, de exemplu, că în acea zi de sâmbătă, din 24 decembrie 1932, doamna Maria del Roser Golorons, văduva lui Lax, după ce a asistat în biserica Belén la misa de la ora nouă, și-a petrecut aproape tot restul zilei vizitând Marile Magazine El Siglo. A petrecut mult timp la etajul al doilea, la raionul pentru copii, de unde a cumpărat un trusou pentru primul ei nepot, care urma să se nască în primăvară: scutece din pânză rusească, păturici festonate, cămășuțe de olandă și chiar o jumătate de duzină de rochițe din bumbac cu volănașe englezești (în cazul în care nepotul ar fi fost nepoată). De la raionul cu jucării a ales un cățel săltăreț, de mare efect, un cal de carton și o caleașcă cu caii la trap. Apoi s-a dus la raionul cu împletituri din nuiiele pentru a cumpăra un premergător, o căciuliță împodobită cu ciucuri de lână și un leagăn cu baldachin, din nuiiele, deși costa de parcă ar fi fost din lemn masiv. Bucuria doamnei de a cumpăra cele necesare pentru copilul primului ei fiu, Amadeo, și al dragei Teresa, era limpede după cantitatea mare de pachete.

— Copiii din ziua de azi sunt mai complicați decât înainte, au nevoie de mai multe lucruri, zicea pentru a justifica nenumăratele cumpărături.

Înainte de a merge mai departe, doamna s-a oprit în fața unei căsuțe de păpuși, care costa zece pesetas și avea două etaje. Concha s-a temut pentru o clipă că vederea căsuței va aduce în mintea doamnei cele mai negre amintiri despre nefericita de Violeta, dar a auzit-o zicând:

— Acesta va fi cadoul meu de Crăciun pentru fiica ta. Crezi că-i va plăcea?

O tânără îmbrăcată în uniforma neagră, elegantă specifică magazinului le zâmbea din cealaltă parte a teighelei de lemn.

Concha și-a apropiat buzele de urechea doamnei Maria del Roser și i-a spus cât de discret a putut:

— Eu nu am copii, doamnă. Poate că vă gândiți la Laia, fiica bucătăresei, Vincenta.

— Exact! Fetița aceea frumoasă foc, cu ochișori neastâmpărați!

A părut că se entuziasmează, mai apoi însă s-a posomorât brusc.

— Nu. Nu e o idee bună. Cred că pe fetița aceea nu o mai interesează căsuțele pentru păpuși.

— Are abia doisprezece ani – a zis Concha – și nu a avut nici odată una. Cred că o va încânta.

— Nu, nu, nu.

Doamna alungă ideea de parcă ar fi stingherit-o și se îndepărută, uitând imediat de căsuța în miniatură.

La raionul cu veselă a vrut ca alegerile să le facă însoțitoarea ei. Acesta era, întru câtva, rolul ei, motivul pentru care se afla ea acolo. În ochii doamnei era un fel de consilier atotștiutor, capabil să-i intuiască toate nevoile, ba chiar să alunge cine știe ce catastrofe cu ajutorul unor simple cumpărături. De fapt, Teresa, nora și noua stăpână a casei, insista ca ea, Concha, să nu o lase singură nici o secundă pe soacra ei. Nu numai că o însoțea și se îngrijea de ea – sănătatea îi era deja zdruncinată – dar mai avea grijă și ca nu cumva demența tot mai avansată a stăpânei să producă neplăceri familiei.

Dinaintea unui vânzător ce îi arăta oale și tigăi cu aceeași mândrie cu care îi arătase mătăsuri și organdiuri, doamna Maria del Roser și-a îngustat privirea și chemând-o cu un gest pe Concha, i-a zis:

— Alege tu că ești expertă în domeniu.

Nu se știe dacă acea ignoranță era adevărată sau doar simulată, dar Concha bănuise mereu că stăpâna știa mai multe despre cum să conduci o casă decât a lăsat vreodată să se vadă și că ignoranța ei era mai degrabă produsul dezinteresului decât al neștiinței. Boala sa nu risipise aceste bănuieli.

În acea după-amiază, în vreme ce se uita cu atenție la o tigaie pe fundul căreia se reflecta o caricatură a chipului ei, a zis:

— Avem nevoie de cel puțin o duzină de tigăi dintr-astea, nu-i așa, Conchita?

Fără să știe cum, servitoarea a reușit să facă în așa fel încât să cumpere doar două tigăi. Apoi doamna a prins drag de două oale și de patru cratițe de diferite mărimi, toate de tuci și cu smalț albăstru, de cea mai bună calitate. De fapt, nu aveau nevoie de nimic din toate acestea, bucătăria dădea pe dinafară de ustensile, dar doamna Maria del Roser nu putea concepe să plece din magazin fără să fi cheltuit cel puțin zece pesetas la raionul de bucătărie de la parter.

— Îmi plac mai mult oalele decât bijuteriile, obișnuia să spună surâzând înainte ca mintea să i se întunece.

În acea zi i-a intrat în cap că aveau nevoie urgentă de un serviciu de pahare de cristal ce costa mai mult de o sută de pesetas și a cerut fără să clipească să-i fie adăugat la lista de cumpărături, chiar înainte să ajungă la raionul de femei ca să i se ia ultimele măsuri pentru un costum de bal pe care-l comandase, la totalul de plată mai adăugându-se o jumătate de duzină de jupe din pânză fină și două cămăși cu broderie. Maria del Roser Golorons era prea îndărătnică pentru a depinde de ceva, fie și de modă, și toată viața s-a îmbrăcat după propriile criterii, care presupuneau curățenie, comoditate și assortarea culorilor, dar acum, spre sfârșitul vieții, se încăpățâna să poarte iarăși rochii cu crinolină și fuste cu coadă ce măturau caldarâmul.

— O femeie elegantă nu trebuie să lase să i se vadă altceva decât vârful pantofilor, i-a zis modistei care o privea disperată, căci tocmai îi arătase niște modele în pas cu moda de la Paris: câteva paltoane cu o singură mânecă, pe care doamna le-a găsit la fel de ciudate ca și numele lor – „asimetrice“. Francezii ăștia nu știu ce

să mai facă pentru a ne prosti, a mai adăugat, înainte de a trece la alte lucruri.

Concha o urma prin magazinul aglomerat, bucuroasă ca un copil. Din anul în care murise Violeta nu o mai văzuse pe stăpână atât de prinsă cu pregătirile pentru sărbătorile de iarnă. Fără îndoială, nașterea care se apropia avea mult de-a face cu această fericită stare de spirit. Chiar și atmosfera din casă avea ceva din alte timpuri, de pe când tăcerea încă nu se instalase în ea.

După ce a terminat cu cumpărăturile, doamna Maria del Roser s-a hotărât să-și tragă puțin sufletul la cafea. S-a așezat cu grija în fotoliu și a rugat-o pe Concha să-i aducă din sala de lectură o revistă de modă – „dar să nu fie franțuzească“, a precizat –, apoi a cerut un pahar cu apă și o porție de crochete. Totodată și-a manifestat dorința de a-l saluta pe proprietar, așa cum făcea de fiecare dată când trecea pe la cafea.

— Așază-te, Conchita, nu mă scoate din sărite, a zis, arătând un scaun de lângă ea.

Pe când savura a doua crochetă, a apărut don Octavio Conde, punctual și galant ca întotdeauna.

— Familia e bine? a întrebat el, înclinându-se pentru a săruta mâna dragei lui Maria del Roser.

— Ca să vedeți ce ți-e și cu viața asta, a zis ea, tocmai am aflat că servitoarea noastră, Conchita, nu are copii.

— La vârsta mea ar fi mai normal să am nepoți, glumi servitoarea, care îl știa pe don Octavio de mic copil.

Apoi, dintr-o răsufare, șopti la urechea stăpânei:

— E Octavio. Se va mira că îl luați cu dumneavoastră.

Octavio zâmbea înțelegător, chiar dacă exista o anume neliniște sau poate tristețe în felul în care își strângea buzele în timp ce se uita la mama celui mai bun prieten al său.

— Conchita ne-a fost mamă tuturor câte puțin, interveni el. Și așa va fi și pentru cea de-a treia generație care se apropie.

— Așa e, așa e, răspunse Maria del Roser, cu privirea pierdută, înainte de a reveni brusc cu picioarele pe pământ. Dar de unde știi?

Octavio se încordă ușor, un spasm puțin evident pe care numai Concha, cu privirea ei exersată, l-a observat.

— Știu pentru că fiul dumneavoastră și cu mine suntem prieteni încă de la școală. Ne-am cunoscut la Sarrià, pensionul iezuiților. Se știe – și spunând asta încercă să râdă, dar hohoti forțat – că greutățile vieții de internat făuresc prietenii trainice.

— A, da, la pension.

Maria del Roser rămase pe gânduri și își încrucieșă picioarele sub fustă, așezându-se mai comod în fotoliu.

— Cât îmi mai plăcea să vin duminicile să vă vizitez, zise și oftă nostalgic.

— Duminicile ne plăceau și nouă, continuă Octavio, dar cred că din alte motive: în prezența membrilor familiei, călugării deveneau și ei oameni. Cât l-am invidiat pe Amadeo când a scăpat de el! Întotdeauna a fost cel mai inteligent dintre noi. Și continuă să fie, desigur.

Din nevoia de a abandona acel subiect spinos, stăpâna schimbă vorba. Nu-i plăcea să discute despre anii în care fiul ei fusese intern la iezuiți.

— Intelligent, da, murmură Maria del Roser mușcând dintr-o crochetă, păcat că a devenit atât de nesuferit, nu credeți? Despre ce vorbeam? A, da. O să vă petreceți sărbătorile în familie?

— Mă tem că nu, răspunse Octavio frecându-și mâinile cu gesturi nervoase, neobișnuite la el. Chiar mâine-dimineață plec la New York ca să-mi deschid propria afacere.

Maria del Roser făcu ochii atât de mari, încât pielea de pe frunte i se strânse ca un acordeon. Concha păru și mai surprinsă.

— New York? Pentru multă vreme? întrebă servitoarea.

— Încă nu știu, totul depinde de cum vor merge lucrurile.

Profitând de cursul discuției, se scuză brusc:

— A fost o plăcere să vă văd, doamnă. Iertați-mă, dar mai am încă multe bagaje de pregătit.

— Sigur, sigur, înțelegem, zise Concha.

Maria del Roser nu a făcut nici o referire la surprinzătoarele noutăți pe care tocmai le aflase.

— Salută-i pe părinții tăi din partea mea, continuă ea, dintr-un vechi reflex, ca o urmare firească la o despărțire. O să-i văd după sărbători când vom veni să cumpărăm leagănul pentru

copil. Trebuie să se nască în... Conchita, când trebuie să se nască nepotul meu?

— În mai, doamnă.

— Biata mea noră a pierdut deja o sarcină, știi? Dar acum, mulțumesc lui Dumnezeu, totul merge bine.

Conchita începu să se simtă stingherită de acele intimități. Nici Octavio Conde nu părea în largul său. Dorind să plece cât mai repede, sărută iar mâna doamnei, înclină capul către Conchita și, înainte de a ieși din cafenea, îi făcu un semn chelnerului dându-i de înțeles că doamnele erau invitatele sale.

Îndată ce dispăru, dezamăgirea puse stăpânire pe chipul Marii del Roser.

— Am uitat să-l întrebăm dacă soția lui se simte mai bine. Ce necioplite suntem!

— Don Octavio e burlac, doamnă. Cred că vă referiți la mamică-sa, Cecilia Gómez del Olmo, zise Conchita, atentă, în timp ce bătrâna doamnă îi dădea dreptate mișcând afirmativ din cap. A murit demult, sărăcuța.

— Chiar așa? Și soțul ei s-a recăsătorit?

— Nu, doamnă. Don Eduardo Conde i-a rămas fidel până ce a murit și el, dar și asta s-a petrecut demult.

Doamna Maria del Roser se încruntă.

— Hai să mergem, Conchita, am început să le încurcăm.

După câțiva pași, chiar înainte de a ajunge la lift, bătrâna doamnă se opri din nou. Un angajat îmbrăcat cu o livrea stacojje le deschise ușa.

— Cum zici că se va numi nepotul meu, Conchita? Mereu uit, zise bătrâna doamnă în timp ce-și târa fusta în lift.

— Modesto, doamnă, presupunând că va fi băiat. Dacă va fi fată, nu se știe, adăugă temătoare.

Teamă de o durere adormită care putea reveni în orice clipă.

— Mi-ar plăcea să o cheme Violeta, zise bătrâna doamnă. Ar trebui să avem o nouă Violeta în familie cât mai repede.

Durerea dormea, își dădu seama servitoarea și se liniști.

— Ce chestie! Vor să-i pună nepotului meu nume de liftier, zise Maria del Roser, fără să ia seama la liftierul din fața ei. Și de ce au ales un nume atât de oribil, când există atâtea nume de sfinți?

Dramatis personae
(Numele subliniate corespund personajelor reale)

Albert Despujol, Josep Maria (1886-1952). Baron de Terrades, monarhist, industriaș și primar al Barcelonei pe timpul dictaturii generalului Franco. În 1909 s-a căsătorit cu Maria del Carmen Muntadas i Estruch, devenind directorul fabricii de textile La España Industrial, moștenite de soția lui. În 1936 a fugit din Barcelona republicană și s-a refugiat în Italia, iar mai târziu a ajuns în Sevilla, unde s-a alăturat mișcării Alzamiento Nacional.

Aldo. Soțul Silvanei Gentile, medic în Nesso.

Alexia. Verișoară de-a doua a lui Amadeo Lax. L-a crescut pe Modesto Lax de la vârsta de patru ani până la majorat.

Alfonso XIII (Madrid, 1886–Roma, 1941). Regele Spaniei de la naștere până la proclamarea celei de-a Doua Republici, în 1931. Fiul lui Alfonso al XII-lea și al celei de-a doua soții a acestuia, María Cristina de Habsburg-Lorena (regentă până în 1902, an în care fiul ei a devenit major), s-a căsătorit la 20 de ani cu Victoria Eugenia de Battenberg. A plecat în exil în urma alegerilor din aprilie 1931.

Amélie. Mai întâi asistenta personală a lui Modesto Lax Brusés, tatăl Violetei, iar mai apoi cea de-a doua soție a acestuia.

Antonia. Doica Teresei Brusés și a surorilor ei, iar din 1928 cameristă și călcatoare de haine în casa familiei Lax.

Aurora. Cameristă în casa familiei Lax. Mai târziu, soția lui Higinio.

Bassegoda, Ramón. Familia Bassegoda a fost un neam de arhitecți, politicieni și academicieni de la începutul secolului al XIX-lea; cu timpul va deveni principala păstrătoare a operei lui Gaudí. Personajul e construit liber după mai mulți membri ai familiei.

Bastardas, Albert (1871-1944). Avocat și politician din Barcelona, membru al Partit Republicà Autonomista, cu sprijinul căruia în 1908 a fost numit viceprimar al Barcelonei. A plecat în exil după ce dictatorul Primo de Rivera a dizolvat Mancomunitat de Catalunya, organizație al cărei membru fondator a fost. S-a întors în Barcelona odată cu proclamarea celei de-a Doua Republici și în 1932 și a fost deputat în Parlamentul catalan. A plecat în exil la sfârșitul Războiului Civil, în 1939.

Bessa, Matilde (1832-1919). Mătușa Silviei și cea de-a doua soție a lui don Casimiro Brusés.

Bessa, Silvia (1874-1907). Prima soție a lui don Casimiro Brusés. Mamă a șapte copii, printre care Luisa, María, Silvita, Tatín și Teresa.

Brusés, Casimiro (1868-1905). Tatăl Teresei Brusés. Făcea comerț cu tutun și lână. A murit în naufragiul transatlanticului *Príncipe de Asturias*. În roman, nefericita întâmplare e situată cu câțiva ani mai înainte decât a avut loc în realitate (5 martie 1916). Au murit 457 de persoane.

Brusés, Luisa. Sora Teresei Brusés. A patra născută.

Brusés, María. Sora Teresei Brusés. A cincea născută.

Brusés, Silvita. Sora Teresei Brusés. A șasea născută.

Brusés, Tatín (1897-1936). Sora Teresei Brusés. A treia născută.

Brusés Bessa, Teresa (1907-1936). Cea mai mică dintre fiicele lui Casimiro Brusés și ale Silviei Bessa. Soția și muza lui Amadeo Lax.

Canals Ambrós, Francesc (1877-1899). Cunoscut sub denumirea de „Sfințisorul Poporului“, e înmormântat în Cementiri de l'Est din Barcelona, acolo unde continuă să facă obiectul unui cult popular. Din câte se pare, a lucrat la Marile Magazine El Siglo.

Carmela. Cameristă în casa familiei Lax începând din 1890.

Clelland, Daniel (1965). Soțul Violetei Lax Rahal. Scriitor.

Conde Giménez, Eduardo (1838-1914). Născut în Madrid, încă de tânăr a emigrat în Havana, unde și-a început afacerile. După ce a călătorit prin toată lumea și a dobândit o solidă formație de economist, l-a cunoscut pe cel care avea să fie asociatul lui, Pablo Puerto, și pe tatăl viitoarei lui soții, Dionisio Gómez, care pe atunci era unul dintre cei mai renumiți industriași din întreaga lume. După ce s-a căsătorit cu Cecilia Gómez del Olmo, s-a mutat în Spania și a ales Barcelona pentru a pune bazele, în 1881, ale unei afaceri cu confecții, purtând numele de Conde, Puerto și Compania, având primul sediu în Rambla de Santa Mónica. Mai târziu, afacerea ia proporții și este mutată în Rambla de los Estudios, unde, începând din 1921, va lua numele de Marile Magazine El Siglo. Interesat de cultură, a fost un mare protector al artelor și în multe aspecte cu un pas înaintea timpului său. Totuși, afinitățile sale spiritiste sunt doar ficțiune. A avut mai mulți copii, unii dintre ei au continuat afacerea familiei.

Conde Gómez del Olmo, Octavio (1899-1932). Fiul lui Eduardo Conde Giménez și al Cecíliei Gómez del Olmo. Director fictiv al Marilor Magazine El Siglo.

De La Cuadra, Emilio (1859-1930). Industriaș din Valencia, fondatorul Companiei Generale Spaniole de mașini Automóviles E. de la Cuadra. S-a ocupat de dezvoltarea vehiculelor cu motoare electrice. După eșecul cu unul dintre omnibuzele sale destinat hotelului Colón din Barcelona, a solicitat reprimirea în armată, ajungând să fie general de brigadă. Tot ce-a mai rămas de pe urma muncii lui a fost cumpărat de unul dintre principalii săi creditori (J. Castro), cel care a fondat marca de mașini Castro. Lui i s-a alăturat Mark Birkigh și Damián Mateu, împreună cu care a creat cunoscuta marcă Hispano-Suiza.

Domingo Soler, Amalia (1835-1909). De origine umilă, a fost una dintre pionierele spiritismului în Spania, fondatoarea revistei *La Luz del Porvenir*, apărătoarea drepturilor femeii și a libertății religioase. Pe la 1870 s-a aflat în centrul unei polemici mediatice cu clericul Vicente de Manterola, cel care afirmase că spirițiștii erau conduși de diavol. A scris 125 de articole

numai în anul 1880. A participat activ la primul congres spiritist care a avut loc în Barcelona în septembrie 1888.

Estruch, Josep. Dintr-o familie bogată, fiul unui senator progresist, era director la Banco de Barcelona în 1920, când aceasta a falimentat. Guvernul autonom l-a acuzat de falimentul băncii.

Eutimia. Guvernantă în casa familiei Lax din 1880 până în 1919.

Espellea Torres, Montserrat (1895-1930). Muncitoare la fabricile de textile Lax, de la vârsta de nouă ani până la șaisprezece ani, când a debutat în lumea spectacolului. Transformată în Frumoasa Olympia, a triumfat în Barcelona înainte de Expoziția din 1929, pe scenele teatrelor Salón Doré și Arnau.

Gambús, dr. (1856-1922). Medicul familiei Lax.

Gentile, Silvana (1971). Fiica Fiorellei Otrante. Soția lui Aldo și mamă a doi copii.

Golorons, Maria del Roser (1866-1932). Moștenitoarea imperiului textil Manufacturas Golorons, s-a căsătorit cu Rodolfo Lax în 1888. Mama lui Amadeo, a lui Juan și a Violetei.

Frații Golorons. Bogătași din industria textilă din orașul Mataró, cu domiciliul pe strada Lariera – principala stradă din oraș – și cu o locuință de vară în Argentona. Tată și, respectiv, unchi ai Mariei del Roser Golorons.

Güell, Eusebi (1846-1918). Industriaș și om politic catalan, ginere al marchizului de Comillas. A făcut avere în Cuba și când s-a întors în Spania a pus bazele mai multor afaceri. Numele său este universal cunoscut datorită faptului că a fost mecena arhitectului Antoni Gaudí.

Jason. Al doilea soț al Valériei Rahal (căreia i-a fost profesor de engleză) și tatăl vitreg al Violetei.

Juanita. Bucătăreasă în casa familiei Lax. Soția lui Felipe, șoferul familiei, mama lui Julián, cel care a fost și el șoferul familiei Lax.

Monsenior Laguarda I Fenollera (1866-1913). Episcop al Barcelonei din 1909, numit de către Papa Pius al X-lea. Conform unor cronicari contemporani, era un bărbat implicat politic, spunea lucrurilor pe nume și avea faimă de sfânt.

Lax Frey, Rodolfo (1860-1909). Născut în Vic, își vinde repede toată moștenirea și se mută la Barcelona, acolo unde va deveni unul dintre responsabilii creșterii și puterii economice ale

orașului. În 1890 se căsătorește cu Maria del Roser Golorons și e tatăl lui Amadeo, Juan și Violeta.

Lax Brusés, Modesto (1932). Fiul lui Amadeo Lax și al Teresei Brusés. Profesor de teatru la Universitatea din Avignon, specialist în Bertold Brecht.

Lax Golorons, Amadeo (1889-1974). Primul născut al lui Rodolfo Lax și al Mariei del Roser Golorons. Pictor de renume mondial, aparținând curentului Novecento. Tatăl lui Modesto.

Lax Golorons, Juan (1894-1963?). Al doilea fiu al lui Rodolfo Lax și al Mariei del Roser Golorons.

Lax Golorons, Violeta (1898-1914). Fiica cea mică a lui Rodolfo Lax și a Mariei del Roser Golorons.

Lax Rahal, Violeta. Fiica lui Modesto Lax și a Valériei Rahal. Specialistă în opera lui Amadeo Lax.

López Bru, Claudio (1853-1925). Al doilea marchiz de Comillas, fiul lui Antonio López López și unul dintre cei mai bogați oameni din vremea sa. A fost proprietar la Transatlántica Española, Compañía General de Tabacos de Filipinas și la Ferrocarriles del Norte. Nu a avut urmași.

Macià, Francesc (1859-1933). Militar și om politic republican, separatist catalan și președinte al Guvernului Catalan între 1931 și 1933. Fondatorul partidelor Estat Català și Esquerra Republicana de Catalunya. Opunându-se față de dictaturii lui Primo de Rivera, a fost nevoit să se autoexileze. În 1931, la 14 aprilie, a proclamat Republica Catalană ca parte a unei Spanii federale. După ce proiectul a eșuat, în urma negocierilor a reușit să impună Statutul de autonomie pentru Catalonia.

Mallais, Margot (1962-2010). Cântăreață și compozitoare, la modă în anii '90 în Spania și Franța.

Higinio. Administrator în casa familiei Lax din 1922 până în 1936. Mai târziu, militar și soț al Aurorei.

Martínez Cruces, Concha (1870-1941). Doică, dădăcă și doamnă de companie în casa familiei Lax din 1890 până la moartea sa.

Maura, Antonio (Palma de Mallorca, 1853–Torrelodones, 1925). Politician spaniol, de cinci ori președinte al Consiliului de Miniștri între 1903 și 1921.

Montull, Felipe. Șofer în casa familiei Lax din 1889 până în 1903. Tatăl lui Julián, soțul Vicentei.

Montull, Julián. Șofer în casa familiei Lax din 1900 până când a izbucnit Războiul Civil.

Montull Serrano, Laia (1920-2010). Fiica Vicentei Serrano și a lui Julián Montull. Cameristă în casa familiei Lax.

Muñoz Seca, Pedro (1879-1936). Scriitor și dramaturg spaniol de mare succes în epoca sa. Cea mai cunoscută operă a lui este *La Venganza de don Mendo*. Conservator, a prezentat în premieră mai multe comedii prin care a criticat guvernul celei de a Doua Republici. Când a izbucnit Războiul Civil se afla în Barcelona, unde asista la premiera piesei lui *La Tonta del Rizo*. A fost reținut în Plaza de Catalunya, dus la Madrid și împușcat după câteva zile de către forțele republicane în timpul măcelului de la Paracuellos del Jarama.

Olympia (vezi Espelleta Torres, Montserrat).

Otrante, Fiorella (1938). Moștenitoarea italiană a tablourilor lui Amadeo Lax, fiica Eulaliei Montull și mama Silvanei Gentile.

Paredes, Sargento. Sergent în jandarmerie.

Pérez, Arcadio (1947). Secretar personal al lui Amadeo Lax, începând cu anul 1968. Prieten de familie.

Plandolit, José Rafael. Om de afaceri barcelonez, asociat al lui Manuel Girona la Banco de Barcelona.

Primo de Rivera, Miguel (1870-1930). Militar, politician și dictator spaniol. Al doilea marchiz de Estella, al șaptelea de Sobremonte și grande de Spania. A fost comandant-general în Valencia, Madrid și Barcelona. Susținut de Alfonso XIII, de biserică, de armată și de forțele conservatoare, a instaurat o dictatură militară care a înglobat toate puterile statului. Renegat de rege și de statul-major al armatei, a demisionat în 1930 și s-a autoexilat la Paris.

Puig I Cadafalch, Josep (1867-1956). Arhitect, istoric al artelor și politician născut în Mataró, oraș unde a și fost arhitect municipal timp de cinci ani. E considerat ultimul arhitect modernist și primul novecentist. Nu numai că a creat niște edificii emblematice, dar a fost și consilier la primăria Barcelonei, președinte la Mancomunitat de Catalunya în 1917 și deputat din 1913 până în 1924.

Rahal, Valérie. Mama Violetei Lax și soția lui Jason.

Rosalía. Responsabilă cu călcatul rufelor din casa familiei Lax din 1890 până în 1925.

Sanllehy Alrich, Domingo (1847-1911). Primarul Barcelonei între 1906 și 1909, marchiz de Caldes de Montbui. Mare proprietar, avocat și economist. A susținut întemeierea școlilor laice și a inițiat reformarea zonei istorice a Barcelonei.

Samà, Salvador de (1861-1933). Politician liberal, *grande* de Spania, senator pe viață. A fost primarul Barcelonei în două rânduri: între 1905 și 1906 și între 1910 și 1911. Avea un palat de inspirație orientală în Paseo de Gracia, colț cu Gran Vía. În 1899 i-a vândut lui Eusebi Güell terenurile pe care astăzi se întinde Parcul Güell.

Selvas, Ricard. Arhitectul responsabil cu proiectul Bibliotecii Amadeo Lax.

Serrano, Vicenta (1889-1937). Bucătăreasă în casa familiei Lax începând din 1910, când a înlocuit-o pe Juanita, până la izbucnirea Războiului Civil.

Torres-Solanot, viconte de (1840-1921). Antonio Torres-Solanot y Casas. A participat activ la revoluția din 1868, fiind secretarul juntei revoluționare din Huesca. În 1871 devine interesat de spiritism și fondează revista *El Progreso Espiritista*. Din 1872 a fost președintele Societății Spiritiste Spaniole. A publicat mai multe cărți și studii despre spiritism. A inaugurat în Spania primele școli laice împreună cu Fabian Palasí Martín. Nu a fost niciodată căsătorit.

Urgell, Modest (1839-1919). Pictor și comediant catalan, cunoscut pentru peisajele sale rurale și imaginile cu cimitire, faimoase la sfârșitul secolului al XIX-lea. Din 1894 a fost profesor de peisagistică la Llotja. S-a bucurat de o mare popularitate și de succes în afaceri. A făcut parte și din lumea teatrului ca impresar, scenograf și regizor.

Vinás, Francisc (1863-1933). Tenor în Moia. Și-a făcut debutul la Mataró în 1888 și în același an a debutat și pe scena de la Gran Teatre del Liceu de Barcelona, iar în anul următor la Scala din Milano. Au urmat concerte susținute în cele mai celebre teatre din Europa și Statele Unite. S-a specializat în câteva dintre operele lui Wagner. Cu puțin înainte de a se

retrage, în 1918, a devenit foarte popular pentru că a îndrăznit să cânte Wagner în catalană.

Victoria Eugenia (1887-1969). Nepoata reginei Victoria a Angliei. A ajuns regina Spaniei cu regele Alfonso XIII.

Vives, Miguel (1842-1906). A fondat Societatea Spiritistă din Vallés, care a stat la baza Societății Spiritiste din Catalonia.

Datorită nobleții sale sufletești, a fost numit Apostolul Binelui.

Walden, Drina. Secretara Violetei Lax.